

skega življenja in kmetijskega orodja in druge plastike. G. Gaspari je izdelal oljnato sliko »Slovenka« za češko narodopisno društvo iz Plzna kot protidar Etnografskega muzeja za 5 lutk v narodnih čeških nošah. V septembru 1934. je bila ta slika izročena deputaciji »Narodopisne Společnosti« iz Plzna in to na čehoslovaškem konzulatu. G. restavrator je parkrat spremljal upravnika muzeja na uradnem potovanju.

Preparator D. Vahtar je popravil slike na steklo, kmetijsko plastiko in razne druge predmete. Od časa do časa je bil zaposlen v fotografskem laboratoriju z razvijanjem in kopiranjem fotografskih plošč. Dalje je snažil, prezračil in konserviral tkanine in narodne noše iz zbirke.

V spomladi in poleti je bil muzej pogosto obiskan od pojedincev in od korporacij iz tuzemstva in inozemstva. Celi razredi ljudskih šol, gimnazij, akademij, gospodarskih in gospodinj-skih šol so prihajali v muzej in ogledovali etnografsko zbirko z velikim zanimanjem. Tudi vojska ni izostala ampak so prihajali vojaki v oddelkih pod vodstvom svojih oficirjev. V marcu so si ogledali muzejske zbirke dijaki državne obrtne šole pod vodstvom g. I. Franića. V aprilu je posetilo muzej češko pevsko društvo »Smetana« in v maju je bil zavod počaščen z obiskom srbohrvatskega književnika I. Kosor-ja in njegove gospe soproge Ivanke iz Londona. V juliju so prišli v muzej slovenski abiturienti iz Celovca pod vodstvom g. dr. Felaherja. Sprejel jih je upravnik z lepim nagovorom ter jih peljal po posameznih oddelkih. Tudi lužičko-srpski muzikolog B. Krawec (Schneider) je posetil muzej.

Muzejska uprava je bila često naprošena povodom razstav, da posodi več ali manj predmetov. Tako je direktor meseca jan. 1934 konferiral z

narodnimi damami o historični izložbi narodnih vezenin. Ob priliki prirediteljev »Jadranske Straže« posebno pri plesih v narodnih krojih sicer nismo izposojali narodnih oblek ali smo pomagali z informacijami glede noš. Prošnji »Čebelarskega društva« v Ljubljani je uprava dovolila fotografski posnetek in reprodukcijo slike po originalu P. Žmitka: »Janšin dom na Breznici«, kateri je razstavljen v E. muzeju. Meseca maja je »Splošno žensko društvo« priredilo v muzejskih prostorih zgodovinsko razstavo ženskih ročnih del, za katero je uprava posodila več tozadevnih predmetov iz svoje zbirke. Razstavo je posečal direktor, restavrator pa je pomagal pri aranžiranju. Nekaj etnografskih predmetov je bilo posojeno tudi razstavi na Velesejmu, ki jo je priredila »Zveza gospodinj« v Ljubljani. Meseca maja je prispelo v Ljubljano bolgarsko pevsko društvo »Rodna pesem« in si je tudi ogledalo muzejske razstave. Celoletno so se oglašali jugoslovanski in inozemski učenjaki v muzeju, ali imen ne navajamo.

Drugi dan po tragični smrti Nj. Vel. Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja je muzejsko činovništvo priseglo pred direktorjem zvestobo in vdanost novemu kralju Petru II. dne 10. okt. 1934. predpoldne v muzeju in zapisnik o prisegi je bil poslan kr. banski upravi. Direktor, dr. Županić, je poslal Nj. Vis. knezu namestniku Pavlu daljšo sozhalno brzojavko.

IV. Mednarodni bizantinološki kongres v Sofiji, 1934.

Etnografski muzej je bil po svojem direktorju dr. Županiću zastopan na IV. mednarodnem bizantinološkem kongresu v Sofiji, ki je trajal od 9. do 16. sept. 1934. v Sofiji sami in od 16. do 20. sept. v obliki znanstvenih

ekskurzij v Plovdiv, Trnovo, Preslav, Abobo, Plisko, Madaro in Varno odnosno Mesemvrijo na Črnem morju. Jugoslovanska delegacija je bila številna (preko 30 oseb) in je častno zastopala našo kraljevino. Jugoslovanski delegati so bili povsod prijazno sprejeti kot rodni bratje in videlo se je da se je začela pri politično odtujenih Bolgarih vračati zavest jugoslovenske sorodnosti in vzajemnosti. Pri otvoritvi kongresa v avli sofijske univerze, je bil navzoč sam kralj (»car«) Boris III., a za Jugoslavijo je imel pozdravni govor prof. dr. Ferdo Šišić iz Zagreba. Sledil je teden predavanj, podeljenih na več sekcij. Dr. Županić si je vzel za predmet predavanja iz belokranjskega pripovednega zaklada o Grkih, ki so bili velikani. To snov je obdelal pod naslovom: Ime Grk v pomenu velikana pri Belokranjcih v kraljevini Jugoslaviji.

Predsednik pripravjalnega odbora za bizantinološki kongres je bil univ. prof. Zlatarski, a generalni tajnik prof. univ. Bogdan Filov, ki sta vodila kongres ob splošni zadovoljnosti vseh mnogobrojnih udeležencev iz celega kulturnega sveta. Pri tej priliki ne smemo pozabiti ni osebja arheološkega in ni etnografskega muzeja v Sofiji, ki je bilo ves čas pri roki kongresistom in pri tolmačenju starin ter folklore in pri pokazivanju znamenitosti in zanimivosti bolgarske prestolnice. Naj omenim v prvem redu oba upravnika muzejev gg. dr. Popova in dr. Kostova ter kustose gg. I. Velkova, V. Mikova, K. Mijateva ter prof. univ. V. Beševlieva. Za harmonijo in dobro voljo med kongresisti so skrbeli duhoviti Belgijanec g. univ. prof. Gregoir, Danec Dyggve, Grk Keramopoulos in Italijan S. G. Mercatti, a za potolaženje znanstvene radovednosti in lakote gg. A. A. Vasilev iz Madisona

v Ameriki, g. Moravcsik iz Budimpešte, N. Okunev iz Prage, P. Skok iz Zagreba, G. Millet iz Pariza itd. V Trnovu je razkazoval starine g. V. Nikolov, tamošnji konservator a v Varni poznani arheolog K. Škorpil in njegov pomočnik Velkov.

Udeleženci IV. bizantinološkega kongresa so doživeli redko gostoprimstvo kakor v Sofiji tako tudi po drugih mestih v Bolgariji. Sam Kralj Boris III. je pozval kongresiste na dvor na zakusko kjer se je prav po domače, na prav demokratski način razgovarjal z mnogimi člani kongresa. Posebno se je zanimal za jugoslovansko delegacijo in je mnoge počastil z ogovorom ali kakim vprašanjem. Od Jugoslovenov je prišel prvi na vrsto dr. Županić, potem dr. Cankar in še drugi. Ni bilo ni enega večera, ki ne bi bil izpolnjen s kako prireditvijo, bilo večerjo, zakusko, koncertom, gledališko predstavo. V katedrali Aleksandra Nevskega so bile prirejene večernice s petjem, da so gosti mogli čuti bolgarsko cerkveno muziko.

V Plovdivu so sprejele kongresiste civilne in vojaške oblasti in pri večerji se je trlo odličnih meščanov, ki so želeli videti in slišati kongresiste. Razen o bizantinologiji se je govorilo največ o jugoslovanski vzajemnosti in bratstvu, ker so bili neslovanski udeleženci kongresa večinoma že iz Sofije odpotovali domov so bili Slovani najmočnejša skupina. G. prof. Petković je govoril angleško in srbsko, a dr. Županić je imel po kratkem pozdravu v angleščini daljši govor o slovenskem jeziku proslavljajoč solnčno dolino Marice kjer sta bila baje rojena Dionyzij in Orfej. Končni akord govora je izzvenel v veličanju sorodnosti in bratstva ter medsebojne ljubavi med Bolgari in ostalimi Jugoslovani. Isto se je ponavljalo v Trnovem, Pre-

slavu in Varni, kjer se je ostanek kongresistov razšel na vse vetrove.

Za jugoslovenski del kongresistov je Varna vzbujala posebna čuvstva ne toliko radi bogatih arheoloških izkopanin v muzeju, ampak bolj kot skrajna vzhodna točka na svobodni jugoslovanski zemlji, katero obliva na zapadu sinji Jadran na vzhodu pa črni Pont. Ljubljana in Varna, dve jugoslovenski sestri, ki nalik na Pallas Ateno stojite na straži na skrajnih točkah slobodne jugoslovenske zemlje, obe enako lepi, obe enako veliki (70.000 duš).

Okolo 35 ur se je treba z brzovlakom voziti od Ljubljane do Varne in vedno se vozimo po svojem, kjer žive ljudje istega rodu, iste krvi in jezika. To treba da rodi v jugoslovanskih srcih zavest veličine in bodočnosti, če nas sreča pamet in se sporazumemo v vsem in vsečem. Ta narod da lahko vojsko nekaj milijonov in to junakov od oka, krepkih, zdravih neizčrpanih. In kultura bodočnosti! Nikjer na svetu nimajo toliko primitivnih začetkov materialne in duševne kulture kot pri južnih Slovenih in treba je samo vcepiti žlahtni sad na pripravljene lesnike in druge divjake, pa da dobimo vrt v katerem bo vonjalo pomešano cvetje orijenta in okcidenta, da se bo svet čudil. Take in enake misli in želje je vseboval govor dr. Nike Županića pri poslovilnem kosilu v Varni,* dne 20. septembra 1934. Govor, ki je bil sprejet od delegatov od varnskih meščanov s šumnim odobravanjem. V imenu mesta je pozdravil goste bizantinologe podžupan, g. Gerčo Gerčev, ki se je odzval dr. Županiću v jugoslovenskem tonu in je vpričo vseh prisotnih z njim izmenjal poljub narodnega bratstva.

* O obisku bizantinologov je poročal varnski dnevnik „Варненска Пошта“, god. XVIII., broj 5702, str. 5703, Varna 1894.

Dvajsetletnica niške deklaracije (1914 — 7. XII. — 1934).

Slovesna izjava srbske vlade pred Narodno skupščino dne 7. dec. 1914 je velik zgodovinski dan za Slovence in južno Slovenstvo v obče. Kako važno vlogo je pri tem dogodku dodelila usoda dr. N. Županiću, sedanjemu direktorju Etnografskega muzeja v Ljubljani, o tem piše »Jutro« (letnik XV., števil. 281, od 7. XII. 1934) sledeče: »Danes pred dvajsetimi leti, dne 7. decembra 1914., je tedanja srbska vlada slovesno izjavila pred Narodno skupščino, da je njen vojni cilj osvobodjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev, bratov po krvi in jeziku. Ta deklaracija je ogromnega pomena za našo nacionalno zgodovino, posebej še za zgodovino Slovencev. V nji se namreč prvič omenja osvobodjenje Slovencev kot cilj v svetovni vojni. Ime Slovencev je prvič prodrlo v uradni mednarodni diplomatski svet, kjer je bilo poprej do malega neznano. Marsikateri diplomat je moral listati po leksikonih, preden je popolnoma razumel pomen te deklaracije, ki so jo brzovjavne žice razširile iz starodavnega Niša po vsem svetu.

Prva javna, službena izjava kraljevine Srbije o vojnih ciljih je proklamacija vrhovnega poveljstva srbske vojske z dne 4. avgusta 1914. Tu se poziva srbsko vojaštvo, naj stori svojo dolžnost v obrambi domovine Srbije in da naj zdrobi avstro-ogrske verige, v katere so vkovani bratje Srbi in Hrvati. Naštete so bile vse dežele, ki naj bi se osvobodile in spojile s Srbijo v eno državo. Imena Slovencev in slovenske zemlje v tej proklamaciji še ne najdemo.

Že štiri mesece pozneje je nastopil preobrat: v deklaraciji, ki jo je podala 7. decembra srbska vlada pred Narodno skupščino v Nišu, se omenjajo tudi Slovenci, in naša zemlja je bila vključena v bodočo Jugoslavijo, čije ustva-